

دیدگاه

شماره: ۹۴۹	ضرورت هماهنگی کامل دولت و مجلس در ارتقاء سطح معیشت (در خصوص طرح افزایش نرخ ارز کالاهای اساسی - حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی)
تاریخ: ۱۴۰۰/۰۸/۱۲	

توضیح اجمالی:

بر اساس جزء (۳) بند «ب» تبصره (۱) قانون بودجه سال ۱۴۰۰ دولت اجازه داشت تا سقف ۸ میلیارد دلار برای واردات کالاهای اساسی، دارو و تجهیزات مصرفی پزشکی اختصاص دهد که با گذشت ۷ ماه از سال از این سقف استفاده شده است. دستگاه‌های مسئول در قالب محورهای گزارش «پیشنهادات اجرایی جهت تثبیت و تعدیل قیمت کالاهای سبد مصرفی خانوار با هدف ارتقای سطح معیشتی مردم» با توجه به وضعیت تورمی کشور، افزایش قیمت جهانی کالاهای اساسی و افزایش هزینه‌های واردات (ناشی از نوسانات نرخ ارز و هزینه‌های تحریم) و همچنین آثار ناشی از خشکسالی بر تولیدات داخلی، متقاضی افزایش این سقف برای تامین نیازهای مصرفی کشور هستند.

از طرفی، در سال ۱۳۹۹ در قانون «الزام دولت به پرداخت یارانه کالاهای اساسی» دولت مکلف شد تا در شش ماهه دوم سال، نسبت به تأمین و پرداخت یارانه اعتبار خرید به هر فرد ایرانی شناسایی شده در طرح معیشت خانوار (افراد مشمول ردیف (۳۱) جدول تبصره (۱۴) قانون بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور به تعداد حداقل شصت میلیون نفر)، از طریق واریز اعتبار به کارت یارانه نقدی سرپرست خانوار اقدام نماید. در حال حاضر نیز به نظر می‌رسد مجلس شورای اسلامی به سبب عدم اصابت کامل سیاست تخصیص ارز ۴۲۰۰ تومانی به اهداف مورد نظر و نیز تحقق بخشیدن به یارانه اقشار آسیب‌پذیر درصدد است از طریق حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی کالاهای اساسی و اختصاص منابع ناشی از مابه‌التفاوت آن با نرخ ارز نیمایی به نوعی این یارانه و مفاد قانون موصوف را تداوم داده و منابع را مستقیماً به حساب خانوارها پرداخت کند.

با توجه به درخواست دستگاه‌های متولی در خصوص افزایش میزان ارز مورد نیاز برای واردات کالاهای اساسی از یک طرف و طرح مجلس برای افزایش نرخ ارز کالاهای اساسی از طرف دیگر به نظر می‌رسد لازم است تا هماهنگی در سیاست‌گذاری این حوزه میان دولت و مجلس ایجاد شود تا عملاً ارتقاء سطح معیشت از دو کانال وفور کالاها و نیز قیمت مناسب محقق شود. چنانچه، شرایط ارزی (اعم از میزان و نرخ) با بلاتکلیفی همراه شود پیامد جدی آن عدم تامین کالاها از مبادی واردات توسط واردکنندگان است که می‌تواند بازار داخلی را با چالش تامین مواجه شود.

نکات کلیدی:

- از ابتدای سال جاری تا تاریخ ۱۴۰۰/۷/۱۵ میزان ۴,۸ میلیارد یورو ارز ۴۲۰۰ تومانی تنها برای ۶ قلم کالاهای اساسی تخصیص و از این میزان ۴,۴ میلیارد یورو تامین شده است. افزایش سقف ارز مورد نیاز برای واردات کالاهای اساسی، ضمن فشار بر تقاضای ارز در شرایط محدودیت‌های منابع ارزی، زمینه‌ساز افزایش نرخ ارز در بازار و تشدید سیکل تورم و گرانی‌های بعدی در ماه‌های آتی خواهد بود.
- نرخ تورم در شهریور ماه سال جاری از مرز ۴۵ درصد فراتر رفته است. با توجه به نقش غیرقابل انکار تورم وارداتی بر تورم کل، افزایش یکباره نرخ ارز ۴۲۰۰ کالاهای اساسی به موج جدیدی از تورم دامن خواهد زد که با بخشی از اهداف ارتقاء سطح معیشت در تعارض است.
- منابع ناشی از افزایش نرخ ارز کالاهای اساسی شمشیری دولبه است. ممکن است یارانه به گروه‌های هدف پرداخت شود؛ اما با توجه به سهم حدود ۷۵ درصدی هزینه‌های غیرخوراکی (عمدتاً مسکن) تورم حاصل از افزایش نرخ ارز هزینه‌های جدیدی را برای آنها ایجاد می‌کند.
- زمان‌بندی اجرای سیاست و اعلام آن نیز از اهمیت بالایی برخوردار است. درحالی‌که دولت در حال برنامه‌ریزی برای تامین کالاهای مورد نیاز کشور است و نیازمند ارز برای تامین کالاها است، هرگونه شتاب‌زدگی و سیگنال‌دهی به بازار مبنی بر افزایش نرخ، می‌تواند ضمن اخلال در فرایندهای عرضه و تقاضا، شرایط و احتمال سواستفاده و احتکار کالاهای اساسی و محصولات تولیدی از آن‌ها را بیشتر کند.
- افزایش میزان ارز مورد نیاز در حالی است که به سبب انحراف بخشی از این منابع و افزایش قیمت کالاها در بازار، راهکار عملیاتی جامع برای رصد زنجیره واردات تا مصرف کالاهای وارداتی همچنان وجود ندارد. همچنین، با افزایش نرخ ارز نقدینگی مورد نیاز به شدت افزایش می‌یابد (بیش از پنج برابر) و این امر هم واردکنندگان خردتر را از صحنه خارج کرده و هم برای واحدهای تولیدی مشکل آفرین است. ضروری است که سیاست‌گذاری دولت در زنجیره تامین تا مصرف نهاده‌ها و کالاهای وارداتی باشد.
- با افزایش نرخ ارز و نیز عدم تامین به‌هنگام ارز مورد نیاز، قیمت انواع کالاها افزایش خواهد یافت. در شرایط فعلی که اقشار جامعه با فشار هزینه‌ای و تورمی بالا روبرو هستند پرداخت نقدی یارانه به طور کامل مصروف کالاهای اساسی مورد نیاز خانوار نخواهد شد. از این رو به نظر می‌رسد ضمن عدم تامین کالری مورد نیاز اقشار فقیر، بخش تولید نیز با افزایش عرضه روبرو شود.
- پرداخت هدفمند منابع حاصل از مابه‌التفاوت نرخ ارز ۴۲۰۰ و نیمایی نیازمند شناسایی دقیق گروه‌های هدف جامعه در وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی است تا بتواند بخشی از بار هزینه‌ای مستقیم اجرای چنین سیاست‌هایی را کاهش دهد. ضمن آنکه دولت می‌تواند علاوه بر پرداخت نقدی، برای اقشار فقیر «تامین کالایی» را نیز مدنظر قرار دهد، پیشنهاد می‌شود کارت یارانه برای خرید کالاهایی مشخص نیز در سبد خانوار در نظر گرفته شود.